

JÄRFÄLLA FÖRSAMLING:

Tusen möjligheter

JUNI – AUGUSTI 2022

Picknick med Pax

**KARIN GÄRDIN ÄR
FÖRANKRAD I JAKOBSBERG**
sid 8

På gång i sommar
sid 16–17

**MUSIK I
SOMMARKVÄLL**
sid 3

**FRAMGÅNGSRIKT
MILJÖARBETE I
JÄRFÄLLA
FÖRSAMLING**
sid 10

**BOLINDERSKA
SKAPADE DET
MODERNA
KALLHÄLL**
sid 12

ALEXANDRA PASCALIDOU

**– debattlysten krigare
vill göra världen bättre**
sid 4

Svenska kyrkan
JÄRFÄLLA

Vad är diakoni?

DET ÄR EN FRÅGA jag ofta får. En del skulle svara att diakoni är kyrkans sociala arbete och andra att det är kristen omsorg. Själv vill jag påstå att diakoni är mycket mer och större än socialt arbete och mycket djupare än kristen omsorg.

Diakoni är medmänsklighet som bygger på att vi insett att våra liv hänger samman med alla andras liv. Så länge en annan människa har det dåligt har jag det inte tillräckligt bra, om jag inte delar med mig av det jag äger i överflöd.

Det mesta av det socialtjänsten idag hjälper människor med har sitt ursprung i kyrkans diakoni. Det fanns en djup förståelse för andra människor och en plikt att visa medmänsklighet i den ursprungliga kyrkan. Detta har kyrkan påverkat samhället att ta över så det idag finansieras av våra skatter.

Vad finns då kvar för kyrkan och dess diakonala arbete?

Alla som tillhör kyrkan är kallade till medmänsklighet eller det vi kallar för "det allmänna diakonatet". Var och en ska bidra med det den kan och efter den förmåga man besitter.

I kyrkan har vi även anställda som är kallade till att vara diakoner. Det är den del av det kyrk-

liga ämbetet som har ett särskilt ansvar för kyrkans diakoni. Allt en diakon gör är inte diakoni och all diakoni utförs inte av diakoner.

I DETTA NUMMER kan du läsa om en del av det diakonala arbete som utförs i Järfälla församling. Det är mer omfattande än någonsin och det utförs av volontärer, husmödrar, vaktmästare, pedagoger, assistenter, musiker, diakoner och präster.

Församlingens diakonala arbete riktar sig till de som behöver ekonomisk, andlig, psykologisk eller social hjälp för att kunna bidra till vårt samhälle. Diakoni handlar om den medmänsklighet som vi visar varandra och som syftar till att upprätta människovärdet hos både mottagare och givare. Om vi inte visar medmänsklighet så förlorar vi själv en del av vårt människovärde. Ibland är vi bärare och ibland är vi burna. Ingen är alltid bärare och ingen behöver alltid bli buren.

EN DEL AV VÅRT DIAKONALA arbete har internationella dimensioner. Därför har vi vänförsamlingar i både Estland och Tanzania. Det handlar inte om välgörenhet utan om den djupa insikten om att vi alla hör samman i en enda mänsklighet. Detta ber vi om när vi tackar efter nattvarden med Hartmans ord:

Kristus.

*Du blev ett svar på vår bön,
ett bröd för vår hunger.*

*Hjälp oss nu att vara ditt svar till dem
som saknar vad vi äger i överflöd.*

*Hjälp oss att höra det rop som du har hört,
förstå den nöd som du har förstått,
tjäna den mänsklighet som du har tjänat.
Uppenbara för oss ditt bords hemlighet:
ett enda bröd och en enda mänsklighet.*

KRISTER KAPPEL
KYRKOHERDE OCH PROST

Svenska kyrkan
JÄRFÄLLA

Utges av Svenska kyrkan i Järfälla. Denna tidning klassas som samhällsinformation och delas ut till samtliga hushåll i Järfälla kommun.

Ansvarig utgivare: Krister Kappel

E-post till redaktionen:

jarfalla.tusenmojligheter@svenskakyrkan.se

Församlingsexpeditionen har besöks- och telefonid:

Må–tor kl 9–15, lunch kl 12–13

Fre kl 9–12

Telefon: 08-580 218 04

Fax: 08-580 218 25

Postadress:

Svenska kyrkan i Järfälla

Box 139, 177 23 Järfälla

Besöksadress: Kyrkvägen 8, Barkarby

På internet:

www.svenskakyrkan.se/jarfalla

www.facebook.com/jarfallaforssamling

www.youtube.com/jarfallaforssamling

Instagram: @svk_jarfalla

<http://kyrkoherdenstankar.blogspot.com>

Våra kyrkor:

Barkarby: Järfälla kyrka, Kyrkvägen 8

Jakobsberg: Maria kyrka, Sturevägen 3

Kallhäll: S:t Lukas kyrka, Svarvargränd 1

Viksjo: Viksjö kyrka, Agrargränd 2

Omslag:

– Jag har varit fattig och det är min största rikedom, säger Alexandra Pascalidou.

Foto: Harry Silver

Tryck: Pressgrannar, Linköping
Nästa nummer utkommer 27-28/8

Framgångsrikt miljöarbete i Järfälla församling

IO

På gång i sommar sid 16

Musik i sommarkväll

Konserterna i Järfälla kyrka börjar kl 18.15, efter en kort andakt som inleds kl 18. Konserterna 29/6, 21/8 och 24/8 sänds också live på Facebook!

När sommaren är nära

Onsdag 8/6 kl 18

Järfälla kyrka

Järfälla vokalsemblem och William de Blanche sjunger in sommaren.

Violin och piano

Onsdag 15/6 kl 18

Järfälla kyrka

Andakt kl 18–18.15.

Irina Kensborn, violin och Samuel Skönberg, piano

Livesänds på Facebook

I dina händer

Onsdag 29/6 kl 18

Järfälla kyrka

Musik från 1600-talet till vår tid med texter om att vila i nuet och känna hopp inför framtiden, av Karg-Elert, Bach, Sixten, Heiller, Purcell och Gullin. Med Tina Bergholm, sopran, och Fredrik Albertsson, orgel, piano.

På skånska

Onsdag 13/7 kl 18

Järfälla kyrka

Folklåtar och koraler från Skåne i Jan Johansson-inspirerad jazztappning. Rasmus Borg, piano, Magnus Vikberg, trummor. Oskar Schöning, kontrabas

Cello och piano

Onsdag 27/7 kl 18

Järfälla kyrka

Michał Pajewski, cello, och Johan Westre, piano.

Skapelsen för orgel och synth

Onsdag 10/8 kl 18

Järfälla kyrka

Egenskriven musik och improvisationer av och med Stefan och Maria Säfsen.

Livesänds på Facebook

Italienska sånger och arior

Onsdag 24/8 kl 18

Järfälla kyrka

Italienska sånger och arior med Burcu Kuru, sopran och Giovanni Ippati, orgel, piano.

Möten och drömslott

Söndag 10/7 kl 18

S:t Lukas kyrka

Torbjörn Langborn, piano, framför egen och andras musik och poesi. Torbjörn Langborn är en svensk klassisk pianist som specialiserat sig på salsa och annan latinamerikansk musik, och som idag arbetar med visor, jazz och poesi.

Spansk Pianopassion

Söndag 24/7 kl 18

S:t Lukas kyrka

Spanska klassiker, Schubert och Bach med Maria Garzon, piano. Den spanska pianisten Maria Garzon utbildades vid Mozarteum i Salzburg för bl a Hans Leygraf. Hon är specialiserad på flera olika tonsättare och på spansk musik.

Jazz på gitarr

Söndag 7/8 kl 18

S:t Lukas kyrka

En improviserad vandring genom rytmer och tonaliteter med den prisade och internationellt verksamma jazzgitarristen Tomas Janzon.

Livesänds på Facebook

Cello och piano

Söndag 21/8 kl 18

S:t Lukas kyrka

Michael Pajewski, cello, och Johan Westre, piano, spelar musik av Beethoven, Bach, Chopin, Saint-Saens och Schumann.

Tonen som talar

Söndag 3/7 kl 18

Viksjo kyrka

Musik av bland annat G. F. Händel och J. Lindberg Hanna Wåhlin, sopran Héléne Kimblad, mezzosopran Sofia Wänström Sundström, violin Johan Kyllmar, cello Johan Lindberg, orgel

Klassiska pärlor, filmmusik och musikal

Söndag 17/7 kl 18

Viksjo kyrka

Musik av bland annat T. Albinoni, E. Morricone och F. Chopin. Med Jan Holmgren, oboe och Johan Westre, piano

Bland körsbärsblommor och tarantellor

Söndag 31/7 kl 18

Viksjo kyrka

Musik av bland annat M. Giuliani, Ph. Houghton och H. Alfvén. Med Patrik Ahlberg, flöjt, och Staffan Sjögren, gitarr

Chopin vid Mälaren

Söndag 14/8 kl 18

Viksjo kyrka

Musik av F. Chopin med Per Rundberg, piano

Picknick med Pax

8

Som gjutet i Kallhäll

12

svenskakyrkan.se/jarfalla/sommarkvallsmusik

– Jag har gjort en sådan klassresa, säger Alexandra. Jag är så lyckligt lottad.

Krigare med öppet hjärta

Debattlysten, verbal som få, stridbar. Alexandra Pascalidou arbetar i ett furiöst tempo, kastar sig mellan projekt och olika uttrycksformer. Hon har ett tydligt mål: allt vi gör måste bidra till att göra världen bättre.

TEXT: PER AXEL NORDFELDT FOTO: HARRY SILVER

MOT SLUTET AV INTERVJUN kommer repliken som lägger många bitar på plats:

– Jag är väldigt blyg.

Blyghet är kanske inte det första man tänker på när det gäller Alexandra Pascalidou – fåtar plats i centrum med en sådan självklarhet. Men samtidigt förklarar det en hel del. Ibland under samtalet skymtar andra drag fram på ett fascinerande sätt. Då viker den suveränt professionella attityden och den drastiska humorn för någonting skört, nästan skyddslöst.

Alexandras arbetstempo växlar mellan intensivt och närmast furiöst. Bara på senaste tiden har hon gjort teaterpjäs av sin bok *Mammorna*, följt upp med tv-serien *Mammorna* i våldets skugga, medverkat i frågesportsprogrammet *Hjulet*, haft en roll i dramaserien *Lea*, varit programledare för UNICEF-galan med mera. Vilken är den röda tråden?

– Överlevnad. Jag är frilans och måste skapa egna jobb. Jag vet aldrig när, eller ens om, nästa uppdrag kommer. Jag älskar också att göra många olika saker.

– Jag gör mycket annat också. Jag är mamma till en tonårsdotter, det kanske svåraste. Jag är ordförande för UN Women, jag jobbar med flera kvinnojourer, jag är ambassadör för Lärhjälpen, för Mentor. Det är en hel massa ideellt arbete.

HON KÄNNER EN STARK dragning till teatern och skulle gärna arbeta mer med dramatiken. 2017 gjordes föreställningen Alexandras odysse, som bygger på boken *Kaos* (om Greklands ekonomi och demokratins devalvering), 2021 kom *Mammorna*, efter boken med samma namn.

– Till de föreställningarna kom en helt annan publik än den vanliga teaterpubliken. Det har aldrig varit så mycket mångfald på teatern – från ungdomar till kvinnor med slöjor. Det är viktigt att förmedla arbetarklassens berättelser

också, teater ska inte bara vara *Kung Lear*.

– Båda föreställningarna har tillkommit på initiativ av andra personer, jag har inte självförtroendet att själv sälja in mig till teatern.

– Teatern ligger långt från den arbetarklassmiljö i Rinkeby där jag växte upp, men nära mina grekiska rötter. Jag kommer från Grekland och det var där teatern skapades. Under pandemin läste jag teater och drama på universitetet. Det känns helt naturligt att skriva för scenen.

– Jag spelade mycket teater i Rinkeby där jag växte upp. När jag var i 15-årsåldern spelade jag i en pjäs där min rollfigur var en mamma som förlorat sina barn.

Till föreställningen kom farmor, vars namn Sofia är rena grekiskan för vishet.

– Hon satte sig på första bänken i Folkets Hus. Mitt under pjäsen börjar hon skrika: "Varför ljuger du? Du är inte mamma! Du har inte förlorat något barn. Sluta gråt! Sluta hitta på! Du är mitt barnbarn, du har inga barn!"

– Hon tog föreställningen på fullt allvar. Det

blev nästan som barnteater, där publiken engagerar sig totalt i det som händer på scenen och ropar goda råd till skådespelarna: "Sätt dig inte vid matbordet, krokodilen gömmer sig under bordet".

– Det säger mycket om den klassresa jag gjort. Min farmor och hennes generation var analfabeter och hade aldrig råd att gå på teater. Här sitter jag och skriver böcker och teaterpjäser. Jag är så lyckligt lottad.

– Min dröm är att resa och att se världen. Det har jag fått göra.

– Jag rör mig i så många olika samhällsklasser. Folk från förorten, miljardärskompisar, kulturmänniskor. Det gör att jag ofta ser saker lite från sidan, jag är sällan fullt delaktig. Känner mig inte riktigt hemma någonstans, inte ens i min egen familj. Jag är hemma i hemlösheten.

I ALEXANDRAS STORA produktion finns hela tiden en växling mellan tv, böcker, radio, dramatik, journalistik. Växelbruk är bra för kreativiteten, men ibland en ren nödvändighet.

– När jag får nej på ett håll går jag en annan väg. *Mammorna* var från början ett förslag på en tv-serie, men SVT tackade nej. Då skrev jag en bok i stället. Det var samma sak med *Taxi*. Jag lämnade ett förslag till SVT om att göra intervjuer med taxichaufförer. De tackade nej och det blev en bok i stället.

– Jag är väldigt tacksam för förmågan att ställa om och hitta olika uttryckssätt för mina idéer. Jag blev författare för att tv nobbade mig.

Moderskapet är väldigt viktiga i många berättelser som är centrala i vår kultur. Jesu moder Maria, Moder Jord, Moder Svea. Men modersfigurerna får sällan någon större plats annat än som ursprung, snart tar männen över.

– Jag funderade mycket på det här. Jesus måste ha fått sitt språk, empatin, människosynen från Maria, men vad sa hon, vad tänkte

Mammorna i våldets skugga: Elenis son Tony, 17 år, mördades 2020. Katris son Yonathan, 20 år, mördades 2017. Carolinas son Robin, 15 år, mördades 2016. Sussies dotter Adriana, 12 år, mördades 2020. Marithas son Marley, 19 år, mördades 2015.

hon, vad tyckte hon? Vi vet nästan ingenting om detta. Bonuspappa Josef verkar inte ha varit speciellt närvarande under Jesus uppväxt, Gud Fader var det definitivt inte. Jag skulle vilja höra Marias monologer.

– Likadant är det med mödrarna i våra förorter och utanförskapsområden. Jag googlade på begrepp som förortsmammor, invandrar-mammor, arbetarklassmammor och liknande. Det fanns ingenting. Ingenting! Jag blev förbryllad. Det var då jag bestämde mig för att skriva Mammorna.

Boken bygger på intervjuer med mammor i de fattigaste områdena runt om i Sverige. Den ger en bred bild. Gängkriminalitet och skjutningar finns i några av berättelserna, men här finns också mycket annat. Många fantastiska historier, som exempelvis om Ellinor, som konsekvent polisanmäler sina egna söner – bara när de sitter häktade känner hon sig lugn för att de inte ska hamna i ytterligare svårigheter, bara då kan hon och döttrarna andas fritt. Hon arbetar på 112 och förstår direkt vad som är på gång när larm kommer från hennes egen hemadress. Verkligheten överträffar alltid fiktionen.

MAMMORNA ÄR EN AV de viktigaste politiska böcker som har skrivits i Sverige, kanske den allra viktigaste. I mammornas berättelser finns lösningen på segregationsproblemen, här finns strategierna för hur det gängkriminella våldet kan motarbetas, här finns råden för hur vi kan ta tillvara de oceaner av erfarenhet som människor från andra kulturer bär med sig. Det är inte skri-ven som en handbok för politiker, men skulle kunna fungera som en sådan.

– Jag säger till politikerna: läs inntantill. Om de lyssnar till mammorna och genomför hälften av det de vädjar om kommer allt att bli bra.

Alexandra fnyser åt kraven på hårdare straff. – Sådana åtgärder har ingen betydelse. Killarna i gängen räknar inte med att uppleva sin 25-årsdag, vad spelar det då för roll om straffskalan utökas aldrig så mycket?

– Se på vad man gjort i förorter som Rinkeby, där jag växte upp. Det är ett bevis på det politiska misslyckandet på segregationsområdet i Sverige. Man har lagt ner fritidsgårdar, monterat ner de sociala institutionerna, tagit bort allt som var gratis för ungdomar. Självklart kommer något annat i stället, något väldigt destruktivt.

– Den där typen av besparingsåtgärder är så cyniska och kortsiktiga. Prislappen för fritidsgårdar är småpengar i jämförelse med vad kriminaliteten kostar samhället.

– Återinför fritidsgårdarna och gratis aktiviteter för unga utan pengar. Satsa på läxhjälp. Hjälp till med språkundervisning. Hur ska ett barn kunna lära sig svenska om de aldrig får möta någon med svenska som modersmål?

– Förorten beskrivs endimensionellt i media. Det beror på att media styrs av människor som aldrig har bott i en förort.

Tv-serien Mammorna i våldets skugga (sex delar plus en epilog, finns på SVT Play) ägnas helt åt mammor som förlorat barn i gängrelaterat våld (ett par av dem är med även i bok-

– Jag har varit fattig och det är min största rikedom.

” Jag säger till politikerna: läs inntantill. Om de lyssnar till mammorna och genomför hälften av det de vädjar om kommer allt att bli bra.

en Mammorna). Det är en oerhört stark serie, mycket beroende på att det enbart är mammorna som berättar om sin sorg. Här finns ingen beledsagande berättarröst, inga förklaringar från utomstående. Enbart mammorna, deras fantastiska berättelser och starka karaktärer som får slå ut i full blom. Den lysande musiken av Ana Diaz förstärker bilden.

ALEXANDRA HAR SJÄLV en brokig bakgrund. Hon föddes i en tvättstuga i Rumänien av grekiska föräldrar. Familjen flyttade till en grekisk bergsby (”med fler getter än människor”). När hon var sex år emigrerade familjen till Sverige och hamnade i Rinkeby.

– Rinkeby har lärt mig så mycket. Rinkeby fyller samma funktion för mig som Bullerbyn för Astrid Lindgren, jag bär det alltid med mig. I min familj var jag den första som studerade på universitet, men jag tycker att Rinkeby är mitt främsta universitet. Jag skulle vilja sätta min dotter där några år, jag tycker att alla borde leva där en tid.

– Vi ungar for runt på gårdarna, mammorna hängde ut genom fönstren och försökte få oss att komma hem. Vi visste var galna gubben bodde, var värstingarna hängde, i vilka lägenheter de snälla var, vilka dörrar vi kunde ringa på om hungern satte in.

– Det var en väldigt berikande uppväxt

som lärde mig allt om världen, om solidaritet, empati och ödmjukhet. Jag blev streetsmart och lärde mig avläsa människor. I Rinkeby finns människor från hela världen, vi visste allt om alla konflikter, hur flyglarmssirenerna lät i Libanon etc.

– Jag har varit fattig och det är min största rikedom.

På universitetet läste Alexandra statsvetenskap och internationella relationer. Det mediala genombrottet kom 1995, när hon erbjöds arbetet som programledare för SVTs mångkulturella magasinprogram Mosaik. Programmet hade funnits ett antal år och fört en ganska undanskymd tillvaro. När Alexandra tog över exploderade intresset och tittarsiffrorna sköt i höjden med raketfart.

Men inte bara tittarsiffrorna. Snart blev hatbreven ett stående inslag i vardagen. Det kom lådvis med brev till redaktionen. Men Alexandra kände väl till hatet sedan tidigare.

– Det första hatbrevet jag såg kom när jag var nio år gammal, adresserat till min pappa. Där stod att om han inte tog sin familj och lämnade landet inom 24 timmar skulle vi alla mördas.

– Jag har varit rädd och ledsen många gånger, men det är bara att leva med det. Jag ser hatet som ett kvitto på att mitt arbete är viktigt och berör.

Ledningen för Mosaik såg inte saken på samma sätt. I stället för att helhjärtat stötta sin programledare svek de henne radikalt. Hennes kontrakt förnyades inte och den fasta anställning som utlovats frös inne. Under samma tid blev det mycket tidningsskrivierier om bilder där nynazister stod utanför Alexandra Pascalisous lägenhetsdörr och uttalade hot. Det visade sig att reportaget var påhittat. Gruppen av nynazister (NS) som sades ligga bakom hävdar att bilderna var beställda av en reporter på en av de största kvällstidningarna. Han ville ha en saftig artikel. Det blev en uppslitande rättgång som nådde Högsta domstolen och Europadomstolen. Under en period lämnade Alexandra Sve-

rige. Den här tiden med alla turer finns utförligt beskriven i självbiografen Bortom mammas gata.

– Jag förstår fortfarande inte varför Mosaik-ledningen agerade som de gjorde. Det har sårat mig så djupt. Varför var de inte stolta över att ha en programledare som stod för något och som hade lyft programmet till rekordsiffror bland tittarna?

Alexandra gick tillbaka till frilansandet, bland annat för samhällsprogrammet Striptease och debattprogrammet Ring P1. Hatbrevet har följt henne genom åren, oavsett arbete.

– Med sociala medier har det snarare ökat. Men det ligger väl i sakens natur, det är lättare att skicka hatbrev idag. På 1990-talet fick folk i alla fall skaffa frimärke och kuvert och leta upp en brevlåda för att skicka brev, avföring och vad de nu ville förmedla.

Men en tid hade hon svårt att hitta nya uppdrag. För som man säger på ledningsnivå i medieföretagen, hon ”väcker känslor”. Att ”väcka känslor” är i de kretsarna en omskrivning för att hon retar gallfeber på vissa och skrämmer slag på andra.

– Varför vill de ha programledare som inte väcker känslor? Jag ser det som något bra.

MYCKET AV DET HÄR beror förstås på att Alexandra Pascalidou är synnerligen stridbar. Verbal som få, debattglad och med starka åsikter. Hon tar konsekvent ställning för de som är resurs-svaga, maktlösa och i utanförskap, hävdar alltid demokrati, jämställdhet och jämlikhet. Om hon någon gång tar ett steg tillbaka är det enbart för att få bättre svängrum för nästa frontalangrepp.

– För mig handlar det om att göra världen bättre. Det är det som styr allt jag gör. Privilegier kommer med plikter. Om något går bra för dig, dela med dig. Kan du göra det, hjälp andra att

En stunds eftertanke.

komma framåt. Om vi stöttar varandra blir världen lite bättre hela tiden, det är detta som måste vara vårt mål.

– Maxa! Gör djupast möjliga avtryck på kortast möjliga tid! Jag är en krigare och kommer från en familj av krigare. I min släkt har generationer före mig kämpat för frihet och demokrati.

– Jag gjorde ett DNA-test. Det visar alla möjliga inslag, bland annat gener från det område öster om Svarta havet som amasonerna, de mytiska krigarkvinnorna, kommer från.

– Egoismen i världen skrämmer mig. 16 personer, män, äger hälften av jordens tillgångar när andra svälter. Vissa superrika gör resor med egna rymdraketer medan barn i andra delar av världen inte har råd att gå i skolan.

– Det är vidrigt! Vi kan inte fortsätta så. Det gäller hela världen och även Sverige. Sverige har gått från att vara ett av världens mest jämlika länder till ett land med väldigt skarpa klassklyftor.

NU ARBETAR ALEXANDRA på en ny bok. Efter-som hon är mitt i processen vill hon inte tala så mycket om den i detalj.

– Efter att ha skrivit Mammorna har jag hela tiden fått frågan ”men var är papporna”. Jag har bett andra skriva om detta men ingen har gjort det. Till slut insåg jag att skulle den här boken bli gjord fick jag skriva den själv. Men den är svår att skriva, svårare än Mammorna.

– Jag försöker lära mig att skriva skönliterärt också. Men det är ett helt annat hantverk. Jag är nog lite skadad av journalistiken, jag har svårt att skriva saker som är påhittade.

Alexandra Pascalidou är ofta engagerad som föreläsare, inte sällan genom nätverket FBHO (Framtiden bor hos oss) inom Svenska kyrkan. Järfälla är en av församlingarna som ingår i nät-verket.

– Ett fantastiskt projekt. Jag är djupt imponerad av Svenska kyrkan som organisation. Jag älskar öppenheten. De har verkligen civilkurage och står upp mot rasism, sexism, hat och homofobi. Det är en kyrka i tiden. Även när jag är kritisk till att jungfru Maria fått för litet utrymme har jag full frihet. De har aldrig försökt censurera mig. Det kräver stort mod att agera som Svenska kyrkan gör. De gör också viktiga insatser i förorterna.

Hon lutar sig tillbaka och funderar en stund.

– Alla har åsikter om mig. Jag väcker känslor, jag är för mycket, för lite, för udda, för färgstark, för högljudd, för engagerad etc. Det är alltid något fel på mig. Jag drömmer om en plats där jag bara kan få vara i lugn och ro, där ingen behöver störa sig på mig hela tiden.

Hur skulle en sådan plats vara?

– Där finns en strand vid havet och saker som växer.

Kanske kommer hon någon gång att hitta en sådan plats. Men hon blir nog inte kvar där så långt länge. Helt enkelt för att alldeles bredvid ligger den vanliga världen. En värld som hon kan göra så mycket bättre.

Alexandra Pascalidou

Böcker

- 2001 Bortom mammas gata
- 2002 Korsvägar – röster om förorts-kultur
- 2003 Frontkick
- 2008 Taxi
- 2010 Min stora feta grekiska kokbok
- 2014 Kaos – ett grekiskt krislexikon
- 2017 me too: Så går vi vidare – Röster, redskap och råd
- 2018 Mammorna
- 2021 Mammorna (nyutgåva, kompletterad med ytterligare en intervju)

Priser och utmärkelser

- 1998 Immigrantinstitutets förtjänstpris
- 2000 Integrationsstipendium
- 2002 Kommunalarbetsförbundets Kulturpris
- PEN-klubbens Bernspris
- 2002 Statstjänstemannaförbundets Arbetlivspris
- 2006 "Blatte Deluxe"- litteraturpriset
- 2015 Årets Europé
- 2016 Nominerad till Kristallen och Stora Journalistpriset
- Stora Feministpriset
- 2017 512-priset
- 2018 Bellmanpriset
- Nominerad till Augustpriset
- S:t Eriksmedaljen
- Årets talare – Moderator
- 2019 Excellence in Women's issue
- Storytelling Award
- ROKS pris Årets Kvinnogärning

Vinn boken

Var med i utlottningen av boken *Mammorna*.

Maila till jarfalla.tusenmojligheter@svenskakyrkan.se

Skriv *Mammorna* i ämnesraden

Förankrad i Jakobsberg

När Karin Gärdin och hennes familj flyttade till Jakobsberg 1966 var området närmast en lantlig idyll. Sedan dess har väldigt mycket förändrats. Karin kan vid 92 års ålder se tillbaka på ett intensivt och innehållsrikt liv.

TEXT: PER AXEL NORDFELDT FOTO: DAVID LAGERLÖF

Karin Gärdin.

KARIN GÄRDIN LÅTER BLICKEN vandra över Säby Gårds natursköna omgivning. En molnbeslöjad aprilsol värmer tillräckligt för att vi ska kunna sitta utomhus, även om det under en period varit ganska svalt. Karin har valt platsen och den betyder mycket för henne. Hon sveper med handen över hagarna.

– Det är ett härligt område. Här bortanför ligger Järvafältet. Där brukade jag vandra mycket förr i världen tillsammans med min man. Då cyklade jag hit till Säby Gård. Det gör jag inte längre. Jag har fått lite problem med balansen på senare tid.

– Jag har i alla fall fyllt 92.

Karin har bott i Jakobsberg sedan 1966, då familjen med maken Jörgen och de båda döttrarna Kerstin och Maria kom hit från Vällingby. Hon är född i Tidaholm i Västergötland, växte upp där och på olika platser i Skåne.

– Jag förstod inte så mycket då, men vi såg tyska soldater under andra världskriget, och när vi bodde i Helsingborg var det bara 20 minuter till Danmark. Vi var rädda ibland.

18 år gammal träffade hon Jörgen. Så fort Karin blev myndig gifte de sig och hamnade i Stockholm.

– Min make arbetade på bank. Vi flyttade till Jakobsberg då han erbjöds ett arbete på Skandinaviska Banken, som det hette då – Enskilda lades till senare. De öppnade ett nytt kontor här.

– Jag arbetade också inom bank, så länge döttrarna var små arbetade jag deltid. Nu bor det otroligt mycket folk här, men då tyckte vi att vi flyttade till rena landet, fortsätter Karin. Det var landsbygd här, det kunde komma folk och ringa på dörren för att sälja potatis. Och Jakobsbergs centrum bestod av endast ett par huslängor.

– Järfälla kommun satsade mycket på bra skolor. Det var lätt för barnen att komma in i det nya samhället. På Nibbleskolan fick jag anställning som skolvärdinna 1967, den första i Järfälla.

”Jag brukar flytta runt och säger att alla platser är hedersplatser

Ett tydligt bevis på att familjen funnit sig väl tillrätta i Jakobsberg är att båda döttrarna, efter att en tid varit bosatta på annat håll, återvänt till Jakobsberg. Ett av de fyra barnbarnen bor i Stäket. Karin är också gammelmormor till två stycken barnbarnsbarn.

– De är sex och ett halvt, det blir ganska intensivt när de kommer samtidigt.

– När vi kom hit var Järfälla församling förstås mycket mindre. Kyrkan låg i en källarlocal under kommunhuset. Ett tag var det fyra församlingar. Nu är det som bekant en församling med fyra kyrkor. Järfälla kyrka är vackrast, men naturligtvis är det verksamhetens innehåll som räknas.

– Min man vilar i minneslunden vid Järfälla kyrka. Förr cyklade jag dit, nu tar jag bussen.

– Båda döttrarna gifte sig i Järfälla kyrka.

KARIN GÄRDIN BLEV TIDIGT aktiv i församlingens arbete, bland annat som kyrkvärd. Arbetet kunde läggas upp ganska fritt och gick att kombinera med barnens behov.

– När barnen växt upp fick jag en tjänst som bankvärdinna på SEB när det stora kontoret vid Sergels Torg öppnade. Vi guidade ofta prominenta gäster, så jag visste väldigt mycket om det huset. Sedan blev jag kassör och hamnade till slut på kontoret i Kallhäll, där jag arbetade de tio sista åren fram till pension.

– Jag älskade bokföring och fortsatte en bra bit efter pensionen att hjälpa exempelvis stugbyn där vi hade en fjällstuga med den ekonomiska redovisningen.

Karin Gärdin var också med om att starta Mariafonden i Järfällas församling. 2010 slogs

Mariafonden ihop med diakonifonderna i Viksjö kyrka och S:t Lukas kyrka till Diakonifonden. Syftet är att ge hjälp till personer som hamnat i tillfällig ekonomisk utsatthet. Alla medlemmar i Järfälla församling kan söka. Fonden finansieras genom gåvor och kollekt.

– Församlingen engagerade sig också i ett barnhem i Tallinn, så småningom bildades Lennart Ahlbäcks Minnesfond, där jag fortfarande är engagerad. Jag har alltid varit intresserad av välgörenhet. Bland annat har jag varit engagerad i Lutherhjälpen.

Karin har genom åren sett en tydlig förändring i församlingens arbete.

– Förr var en präst knuten till en viss kyrka. Så är det inte idag, nu cirkulerar prästerna mellan de fyra kyrkorna. Jag tyckte bättre om när man möttes av ett par olika präster vid besöken i kyrkan olika program. Det gav en varmare känsla av kontinuitet.

– Jag brukar alltid gå på kyrkkaffet efter gudstjänsten. Tyvärr sätter sig svenskar för sig och invandrare för sig, det är svårt att bryta upp grupperna. Jag brukar flytta runt och säger att alla platser är hedersplatser.

Även Jakobsberg har förändrats.

– Många affärer och verksamheter har försvunnit från centrum. Allt dras till Barkarby. Coop i Jakobsberg har lagt ner. Två banker har också stängt. Min make dog för några år sedan, det var skönt att han slapp uppleva det. SEBs kontor i Jakobsberg var hans livsverk.

TIDEN EFTER MAKENS BORTGÅNG blev svår för Karin.

– Vi hade levt tillsammans i över 67 år. Jag rasade ihop i en liten hög när Jörgen gick bort. Han hade varit sjuk ganska länge, men ändå. Jag var 85 år då, det tog väl ungefär fem år att komma i balans igen. Nu går det ganska bra.

Familjen har alltid hållit ihop och så är det också idag.

– Umgänget med döttrarna och barnbarnen betyder väldigt mycket.

Karin Gärdin är oerhört pigg och aktiv. Hon följer med intresse den ekonomiska diskussionen i Sverige. Gör hon något speciellt för att behålla spänsten?

– Jag promenerar mycket och går på Friskis och Svettis pensionärgympa två gånger i veckan. Mamma blev 96, pappa blev inte ens 50. Hon var klar i huvudet hela tiden. Jag har väl arvt hennes gener på det området.

Karin ser ut över Säby Gård och spricker ut i ett varmt leende.

– Det är fint här. Jag trivs bra i Jakobsberg och har min förankring här.

– Jag är en trygg person.

**Picknick
med
Pax**

är en artikelserie i Tusen möjligheter, som bygger på att journalisten Per Axel Nordfeldt (Pax) träffar en person för samtal och tankeutbyten kring Järfälla.

Nyheter!

FOTO: KRISTIN LIDELL/KON

Hitta doptid online

Familjepussligt? Leta upp en doptid som funkar för alla, i lugn och ro! Nu kan du söka bland lediga tider från slutet av augusti och framåt på svenskakyrkan.se/jarfalla. Oftast finns det också lokal för dopkalas att låna (eller hyra för 1 200:- om dopkandidaten inte är skriven i Järfälla). Vill du hellre ha hjälp att boka är du alltid välkommen att höra av dig till oss. Maila jarfalla.dop.vigsel@svenskakyrkan.se eller ring 08-580 218 04, mån-fre kl 9-12, mån-tor även 13-15.

Nationaldagsfirande

Måndag 6/6 kl 8-10, S:t Lukas kyrka

Flaggan hissas, vi sjunger National-sången, S:t Lukas Seniorskör medverkar under ledning av Thore Kennestad. Tal hålls av James Andersson, som är utbildad i mänskliga rättigheter, demokrati och hållbarhet. Han är också samordnare och utvecklar för boendet för ensamkommande i Järfälla, och arbetar med ukrainska flyktingar i Stockholm. Efteråt blir det sillfrukost i församlingssalen – välkomna! En frivillig gåva tas upp till Ukraina.

Vinn boken

Var med i utlottningen av boken *Hemliga rum i Järfälla*.

Maila till jarfalla.tusenmojligheter@svenskakyrkan.se

Skriv *Hemliga rum i Järfälla* i ämnesraden

Framgångsrikt miljöarbete

Järfälla församling arbetar mycket aktivt med att minimera verksamhetens miljöpåverkan.

Det innebär åtgärder såväl inom arbetet på kyrkogårdarna som inom fastighet och kontor.

Helena Ell och Kjell-Ove Karlsson är samordnare för miljöarbetet.

TEXT: PER AXEL NORDFELDT FOTO: DAVID LAGERLÖF

REDAN 2014 TOG MILJÖARBETET i Järfälla församling fart. Då infördes ett systematiskt arbete för att minska verksamhetens klimatpåverkan. Samordnare sedan ett par år är Helena Ell, som representerar kyrkogårdarna, och Kjell-Ove Karlsson, som ansvarar för inköp, kontor.

– Det har hänt jättemycket sedan 2014, säger Helena. Nu genomsyrar miljötänkandet hela verksamheten.

Många församlingar satsar på miljöarbete, men Järfälla går sin egen väg.

– Vi har valt att certifiera oss genom Svensk Miljöbas, inte Svenska kyrkans eget system, berättar Kjell-Ove. Det är Järfälla kommun som genomför diplomeringen.

– Svensk Miljöbas är det system som Järfälla kommun och företag använder. Förutom miljödata ska det också finnas planer för hur olika problem och kriser ska hanteras om de uppstår.

Genom den här certifieringen går det att jämföra resultaten från Järfälla församlings verksamhet med kommunens och de företag i kommunen som är diplomerade. Det ger en ökad transparens och det visar tydligt att församlingen vill arbeta på samma villkor som alla andra.

EN POST I FÖRSAMLINGENS redovisning som inte finns hos andra aktörer är social hållbarhet. Här

” Om vi kan synliggöra vårt miljöarbete kanske vi kan få fler att göra lite till.

Ingen kan göra allt, men alla kan göra lite.

redovisas Sinnesromässorna och arbete enligt Mary-metoden (Meningsfullhet, Arbetsgemenskap, Rehabilitering, Yrkesstolthet).

– Vi har lagt till det, vi tar inte bort något annat från redovisningen, fortsätter Kjell-Ove. Därför fick vi igenom den här redovisningsposten.

Vid årets redovisning i februari fick Järfälla församling ett nytt diplom från kommunen. Det har varit så sedan 2014.

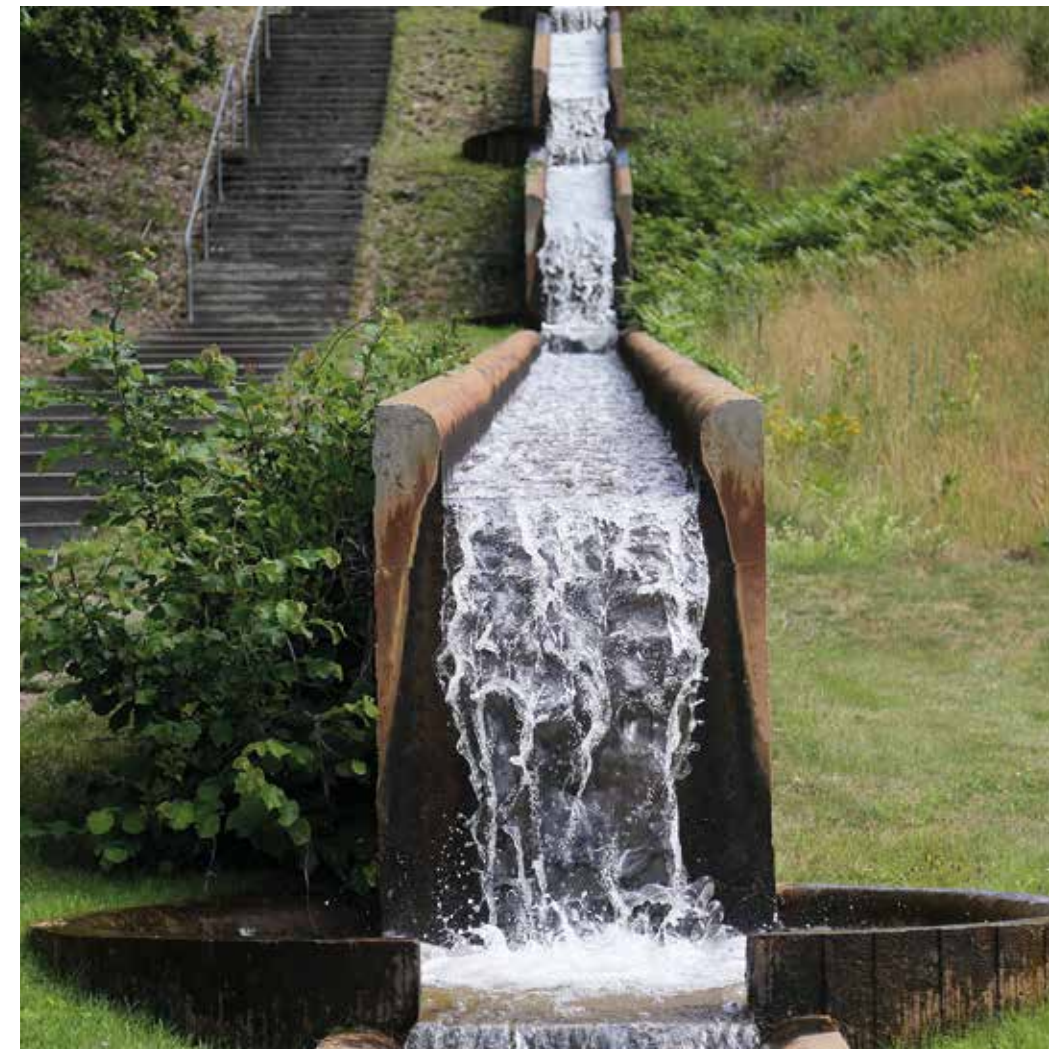
– Ett diplom ställer stora krav, menar Kjell-Ove. Vi måste utveckla miljöarbetet varje år. Det går inte att slå sig till ro med att det gick bra förra året, då blir vi underkända.

– Vi har ett nära samarbete med församlingens kyrkoherde och ledningsgrupp, berättar Helena. Vi lämnar förslag på vad vi skulle vilja arbeta med som diskuteras vid våra möten. Alla nyanställda i församlingen får en miljöutbildning genom kommunen. De får även en grundligare information av sin arbetsledare.

INOM KYRKOGRÅDSARBETET har man satsat mycket på bland annat elektrifiering av fordon och maskiner, perenner på gravarna i stället för anueller (ettåriga), man klipper inte gräset på alla ytor hela tiden utan låter ängsblommorna komma fram till insekternas glädje. Generellt samarbetar man med insekterna för att värna mångfalden, genom insektshotell och liknande. Det finns också ett antal bikupor vid Järfälla kyrka och Görvälns griftegård. Honungen säljs genom församlingen.

– 120 burkar blev det förra året, konstaterar Helena nöjt.

– Honungen är ett bra skyltfönster för miljöarbetet, påpekar Kjell-Ove. Miljöarbete är ju ofta lite anonymt, det märks inte så mycket. Men om folk kan köpa honung och vi berättar om de pollinerande insekternas betydelse och hur församlingen arbetar med detta, blir det konkret.

Vattentrappa på Görvälns griftegård med vatten från Mälaren.

FOTO: VIKSJÖ FOTO

Insektshotell.

Gravdekoration med perenner.

FOTO: VIKSJÖ FOTO

– Likaså om vi i kaféet och cateringverksamheten är tydliga med att enbart ekologiska produkter används blir också det en markering som kan inspirera andra att göra likadant.

– Om vi kan synliggöra vårt miljöarbete kanske vi kan få fler att göra lite till. Ingen kan göra allt, men alla kan göra lite. Då blir det väldigt mycket gjort.

– Bevattningen är en annan viktig sak, berättar Helena. På Görvälns griftegård tas allt vatten från Mälaren.

DET ÄR INTE ALLTID HELT enkelt att sätta miljön i fokus.

– Vi arbetar mycket med att fasa ut skadliga kemikalier, säger Helena. Men allt går inte att ersätta, även om vi försöker hitta miljövänliga alternativ.

– Det svåraste området att arbeta med är nog fordonen, menar Kjell-Ove. Där är det så

mycket politik som styr. När vi köpte församlingens senaste bil valde vi en diesel med Euro 5-klassning, det var det mest miljövänliga som fanns på marknaden då. Nu kör vi diesel med miljöklass 1.

– Ett halvår senare kom det förslag på körförbud i Stockholms innerstad, då hade nya direktiv för dieslbilar kommit. Men vi får göra så gott det går vid varje tillfälle när vi ska köpa nytt.

– Skadlig plast i leksaker har vi lyckats bra med, säger Helena. Församlingens öppna förskolor arbetar sedan några år aktivt för att få bort den.

Fastigheter är ett annat område där det går att göra mycket. Församlingen har drygt 10 000 kvadratmeter i sina olika fastigheter.

– Fastigheter som värms genom fjärrvärme kan vi inte göra så mycket åt, där styr vi inte produktionen, säger Kjell-Ove. Men där det går

Alla maskiner är eldrivna.

Gravstenar för återvinning.

Flertalet fordon är eldrivna.

satsar vi. Församlingen är delägare i vindkraftverk och vi arbetar mycket med energieffektivitet. Vi ser att energiförbrukningen sjunker trots att el används till allt fler saker.

De områden som kommer att vara fokus för miljöverksamheten under det kommande året är

- fastigheter, el, värme
- kemikalier
- social hållbarhet

– Den största utmaningen är att hålla miljöarbetet igång på alla plan, anser Kjell-Ove. Vi måste få alla som arbetar i församlingen att hålla entusiasmen vid liv.

– Vi vill gärna ha in förslag från alla håll om vad vi bör satsa på, säger Helena. Det är bara att skicka in.

– Gör det! Kom med förslag.

Kjell-Ove Karlsson.

Helena Ell.

Bolinders skapade det moderna Kallhäll

I början av förra sekelskiftet var Kallhäll jordbruksbygd. Sedan flyttade industri-företaget Bolinders sin verksamhet hit och sedan var inget sig likt. Det var genom detta som området kom att utvecklas till en modern ort.

TEXT: PER AXEL NORDFELDT

SVETSARVÄGEN, GJUTARPLAN, PRESSARVÄGEN, STÅLRINGEN, SMEDVÄGEN, MÄSSINGSVÄGEN, TRIMVÄGEN – det finns mängder av gatunamn i Kallhäll som påminner om Bolinders. Företagets verksamhet är sedan länge borta, men minnet är starkt.

– Det var Bolinders som skapade det moderna Kallhäll, berättar Ingrid Kennerstedt Bornhall, kommunantikvarie på Järfälla kommun.

– Det var den första stora industrin och arbetsgivaren i Järfälla, som var jordbruksbygd på den tiden, fortsätter hon. Företagets etablering innebar en stor inflyttning.

Vid förra sekelskiftet fanns förutom Kallhälls gård några bondgårdar runt omkring och ett renhållningverk i Lövsta, ingenting mer. Den mantalsskrivna befolkningen i Järfälla uppgick 1910 till 377 personer.

Bolinders köpte Kallhälls gård 1906, fabriksanläggningen byggdes och 1909 startade tillverkningen. Det innebar en radikal förändring för hela området.

Men vi tar det från början. Bröderna Jean och Carl Gerhard Bolinder kom från Vaksala utanför Uppsala. De var båda mycket teknikintresserade. Jean flyttade till Stockholm och blev elev hos bergsrådet Gustaf Broling. Han anställdes därefter som verkmästare vid Kungliga Myntkabinettet. 1842 reste Jean och Carl Gerhard till England för att studera gjuteri- och verkstadsindustrin där.

Carl Gerhard Bolinder.

Jean Bolinder.

Tillbaka i Sverige grundade de 1844 Bolinders Mekaniska Verkstad. Jean blev företagets VD medan Carl Gerhard var arbetsledare och verkstadschef. Bolinders tillverkade alla slags gjutgods, ofta efter engelska förlagor: gjutjärnsspisar, kaminer, stekpannor, grytor, våffeljärn, köttkvarnar och ångmaskiner. Än idag finns många av de fint utsmyckade parkbänkar, broräcken och gatlyktor företaget tillverkade kvar på olika platser i Stockholms innerstad. Bolinderska palatset på Blasieholmen uppfördes 1874–77 som ett lyxigt hyreshus av Jean Bolinder (det är sedan 1889 en del av Grand Hotel).

Men det stora genombrottet för Bolinders kom med maskiner tillverkade för den snabbt växande pappers- och träindustrin, som hade ett nästan ouslinligt behov av utrustning. Företaget blev ledande på att introducera och tillverka modern maskinutrustning. Mot 1800-talets senare del var Bolinders ett av Sveriges främsta industriföretag. Internationellt sett var företaget tidiga med tillverkning av de första förbränningsmotorerna, en alternativ kraftkälla till ångmaskinen.

FÖRETAGETS LOKALER låg vid Klara sjö på Kungsholmen. Allt eftersom verksamheten utvecklades behövdes fler och fler tomter för utbyggnad av verkstaden. Det var trångt i Stockholm och man började leta platser utanför staden för att flytta den expansiva industriverksamheten.

Valet föll på Kallhäll. Platsen var idealisk. Järnvägen mot Västerås gick förbi och läget vid Mälaren gav enkla transporter med båtar och pråmar sjövägen mellan Stockholm och Kallhäll. Och det fanns hur mycket plats som helst. 1906 köptes Kallhälls gård, verkstadsbyggnaderna byggdes vid vattnet och invigdes 1909.

Nu hade företagets ledning övertagits av Carl Gerhards son Erik August. Under hans ledning utvecklades Bolinders till ett av Sveriges främsta exportföretag. Erik August utvecklade och moderniserade produktionen. Vid sidan av

Ingrid Kennerstedt Bornhall.

sågverksmaskinerna blev båtmotorer och lättviktsoljemotorer stora exportframgångar.

Kallhäll var jordbruksbygd vid denna tid. Här fanns inga bostäder åt de nyinflyttade industriarbetarna. Bolinders engagerade sig aktivt för bra boende åt sina anställda. Arbetarbostäder uppfördes, först i anslutning till fabriksområdet, senare i Bolinderbyn. Bolinders byggde ett drygt 20-tal större trähus med fyra eller sex lägenheter i varje. Två av dem, Glasvillan och Basvillan, finns kvar och ligger vid Kallhälls pendeltågsstation. Även en skola byggdes.

Bolinders var dock ovilliga att upplåta mark till egna hem, och de arbetare som ville bygga eget fick söka sig till Björkliden (Kallhälls villastad). Inte heller kooperationsens butik tilläts på Bolinders mark till en början, och fackföreningar sågs inte med blida ögon.

– Erik August Bolinder var lite av en brukspatron här, menar Ingrid Kennerstedt Bornhall. Han stöttade det han gillade, bland annat en blåsorkester och en idrottsförening. Däremot

FOTO: BERTIL HÖDERS

Bolinders Mekaniska Verkstad i Kallhäll på 1940-talet.

FOTO: KALLHÄLLS KOOP HANDELSFÖRENING

Kallhälls gård före ombyggnaden till kontor, ca 1935.

tillät han inte Folkets Hus att bygga i Kallhäll utan de fick söka sig till Kallhälls villastad.

– Men det gick inte att hindra den fackliga organisationen. Socialdemokratin växte sig stark och dominerade under lång tid den politiska bilden i Kallhäll. Föreningslivet växte sig också väldigt starkt.

PRODUKTIONEN I KALLHÄLL var till en början inriktad på fabriks gods som spisar, köttkvarnar och gjutgods (byggnadsdelar), medan maskin-tillverkningen låg kvar i Stockholm. Efter hand utvidgades verksamheten till att omfatta produktion av båtmotorer, diskmaskiner, kylskåp, sanitetsgods (vattenbehållarna till nymodigheten vattentoiletter) och emaljerade hushållskärl.

– Länge var det främst villabebyggelse i Järfälla. Det var först under 1950-talet som moderna hyreshusområden utvecklade sig, berättar Ingrid. I Kallhäll startade utvecklingen med byggnationen av Rondellen. Även i Jakobsberg och Barkarby byggdes nytt.

” Det var den första stora industrin och arbetsgivaren i Järfälla, som var jordbruksbygd på den tiden. Företagets etablering innebar en stor inflyttning.

Bolinders var ett mycket expansivt företag. 1919 hade man totalt 1 900 anställda. På 1920-talet hade företaget ca 80 procent av världsmarknaden för tändkulemotorer till fiskebåtar.

Under andra världskriget kom flyktingar från många olika länder. Bland annat en grupp sudettyskar, som började arbeta på Bolinders.

Efter en lång rad uppdelningar och ägarbyten uppgick Bolinders på 1950-talet i andra företag. Delar av tillverkningen fortsatte under annat namn till slutet av 1970-talet. De bolinderska fabriksbyggnaderna i Kallhäll är bevarade och integrerade som företagslokaler i det nybyggda bostadsområdet Bolinder Strand.

– Det finns önskemål om att utveckla området och kanske använda de gamla fabriksbyggnaderna för mer allmänna ändamål som butiker och annat, berättar Ingrid Kennerstedt Bornhall.

– Jag är säker på att Erik August skulle haft synpunkter på det.

Kontor och ekonomi på Bolinders, 1930-tal.

FOTO: GUNVOR WILLBERG

Kurs i gassvetsning vid Järfälla yrkesskola, i Bolinders Fabrik 1956. Gustav Andersson instruerar eleverna.

Bolinders

- Grundades 1844 i Stockholm under namnet J.&C.G. Bolinders Mekaniska Verkstad (ombildades 1873 till aktiebolag med namn J.&C.G. Bolinders Mekaniska Verkskads AB)
- Grundare var bröderna Jean (1813-99) och Carl Gerhard Bolinder (1818-92)
- Verkstaden låg vid Klara sjö på Kungsholmen, på den plats där Tekniska nämndhuset finns idag
- Carl Gerhards son Erik August Bolinder (1863-1930) blev VD 1888 och var kvar i företagets ledning fram till sin död 1930. Under hans tid utvecklades Bolinders till ett av Sveriges främsta exportföretag
- 1906 köpte Bolinders Kallhälls gård i Järfälla
- 1909 började tillverkningen i Kallhäll
- 1932-33 delades företaget upp. Anläggningen i Kallhäll skildes från stockholmsdelen och fick namnet Bolinders Fabriks AB. Bolinders verkstadsavdelning i Stockholm slogs samman med Munktells Mekaniska Verkstad i Eskilstuna under namnet Bolinder-Munktell AB (förkortat BM). Samtidigt lades verksamheten på Kungsholmen ned
- I början av 1940-talet byggs Kallhälls gård om från sommarboende till huvudkontor. Nu flyttades de sista affärsavdelningarna från Stockholm
- 1948 övertog Bolinders företaget Hesselman Motor Corporation AB, som tillverkade generatorer, startmotorer, reläer och motorvärmare
- 1952 övergick aktiemajoriteten i Bolinder-Munktell till AB Elektroskandia
- 1956 köptes Bolinders Fabriks AB upp av AB Svenska Maskinverken
- Verksamheten i Kallhäll fortgick till 1979, då den efter flera ägarbyten över-togs av Svenska Varv AB och flyttade till Göteborg

Som gjutet i Kallhäll

Det finns en unik samling av föremål från Bolinders och kring deras verksamhet. Kåre Andersson är eldsjelen bakom Bolindermuseet, som han skapat med egna medel..

TEXT: PER AXEL NORDFELDT FOTO: DAVID LAGERLÖF

EN INSIKT KAN VÄGA TUNGT. I Kåre Anderssons fall 35 kilo. Så mycket var vikten på det fynd han gjorde på en loppmarknad i Falkenberg en gång under tidigt 1980-tal.

– Jag insåg direkt att det var detta jag skulle ägna mig åt, berättar Kåre.

Det han hittat var locket till en ventilångmaskin. Men inte vilken som helst – tillverkare var Bolinders i Kallhäll, som Kåre kände till väl.

– Min farsa jobbade på Bolinders, fortsätter Kåre. Han var avsynare, vilket innebar att han kontrollerade tillverkningsprocesser i gjuteriet och att produkterna höll rätt kvalitet.

När Kåre hittade locket hade han en tid varit aktiv inom motorcykelsport, men nu började han känna sig färdig med tävlandet. När han kom hem med ångmaskinslocket åkte 14 motorcyklar ut från garaget för att ge plats åt saker som tillverkats på Bolinders.

– Jag har haft nytta av motorcykelintresset, säger han eftertänksamt. Det är olika med hobbies. Killen som spelar golf har inga grejor. Den som ägnat sig åt motorcyklar har mängder av verktyg och grejor, och oftast en svarv i källaren. Det är bra att vara van vid att meka om man samlar på sådana här saker. Allt är är inte i toppskick när det kommer.

NÄR KÅRE BERÄTTADE för vänner om sitt nya intresse visade det sig att ganska många hade saker från Bolinders, på vinden, i källaren eller något annat förråd. Kåre fick gåvor från privatpersoner och letade igenom alla loppmarknader han kom åt. Allt eftersom började garaget fyllas.

– Jag söker hos antikhandlare också, men där får man känna sig för lite försiktigt. Fattar de att jag samlar på Bolinder-prylar dubblas priset direkt.

– Men en handlare gav mig en vägbeskrivning rakt ut i skogen. Där låg en soptipp för gjuterigods. Jag hittade en lucka till en ventilationskamin från Bolinders som kunde fixas till.

Kåres intresse ledde till att han byggde upp Bolindermuseet, som invigdes 1997. Man kommer dit genom biblioteket i Kallhälls centrum. Han delar sin tid mellan museet och sitt yrke som elektriker.

” Jag har märkt att många nyinflyttade på Bolinder Strand kommer hit för att få veta mer om Bolinders och Kallhäll.

– Jag har byggt upp museet helt med egna medel, säger Kåre Andersson. Kommunen hjälper till genom att låna ut föremål och bilder. Samarbetet med Hembygdsföreningen har också fungerat bra.

– Vid senaste inventeringen hade jag ungefär 1 000 föremål här. Förutom dessa finns här också prototyper i trä av maskindelar. Sten-Åke Wetterström från Enköping, som själv arbetat på Bolinders, har gjort modeller som visar arbetet i verkstaden och hur gjutningsprocessen gick till.

Bolinders ägnade sig åt det mesta som kunde gjutas. Mycket har funktionalitetens skönhet: maskiner, kaminer, spisar, emaljerade kokkärl, trädgårdsmöbler, parkbänkar, lyktstolpar, lampor med mera. Här finns också båtmotorn Trim, prydnadssaker och mycket annat. Under 1950-talet marknadsförde Bolinders även elektronisk utrustning, startmotorer, tändstift och liknande.

– Men de apparaterna gjordes inte av Bolinders här i Kallhäll, betonar Kåre Andersson. De tillverkades av en fabrik man köpt upp.

DET FINNS ETT STORT LOKALT intresse för museet. Den största delen besökare utgörs av boende i Kallhäll.

– Jag har märkt att många nyinflyttade på Bolinder Strand kommer hit för att få veta mer om Bolinders och Kallhäll, berättar Kåre Andersson.

En annan grupp är släktforskarna.

– Jag räddade fackföreningskortet från avdelning 6i som hade slängts i en container. Här kan folk hitta information om mor- och farföräldrar.

Museet drivs i föreningsform. Det är avgif-

Kuriosa med Bolinder-anknytning.

Rik samling av broschyrer och bruksanvisningar.

terna därifrån, tillsammans med bidrag från kommunen, som betalar hyran för lokalerna.

– Först var jag tveksam till lokalerna en trappa ner i källaren, säger Kåre Andersson.

– Men så var jag på Stockholms mest besökta museum, ABBA-museet på Djurgården. Det ligger också en trappa ner.

– Då tyckte jag att det var OK att även Bolindermuseet ligger i källaren.

Bevarad fabriksfasad på Bolinder Strand.

Kokkärl i många former och färger.

Förteckning över fackföreningens medlemmar.

Jag har ett utseende som gör att folk har svårt att komma ihåg mig, plirar Kåre Andersson, här vid ett kylskåp i samlingen.

Kåre Andersson vid en av montrarna.

Mönster från ett trädgårdsbord går igen i fontänen på Gjutarplan.

Trämodell av båtmotorn Trim.

Detta är locket till ventilångmaskinen som startade Kåre Anderssons intresse för Bolinders produkter.

Kåre vid ungsluckor och en anordning för uppvärmning av strykjärn.

JÄRFÄLLA FÖRSAMLING: Tusen möjligheter

MÖTAS & UMGÅS

Café Maria

Mån, ons, tor och fre
t.o.m 10/6 kl 10–15
Hembakat fika och goda luncher! Lunch 12.15 (caféet stängt för lunchförberedelse från 11.45).

TRIVSELTRÄFF i Viksjö kyrka

Tisdagar kl 13–15
Andakt klockan 13 i kyrkan, sittgympa med Therese kl 13.15, Program och kaffe i församlings-salen kl 13.30.
31/5: Bingo!
7/6: Utflykt till Torekällberget
14/6: Musikquiz
21/6: Sommaravslutning med fika

BARN OCH FAMILJ

Öppna förskolan

Järfälla kyrka (t.om. v22)
Måndagar kl 9–12 (Babycafé)
Ons kl 13–16
fredagar kl 9–12

Maria kyrka (t.om. v24)
Måndagar kl 13–15.30
Onsdagar kl 13–16.30
Fredagar i jämna veckor kl 15.30–19

S:t Lukas kyrka (t.om. v25)
Onsdagar kl 9–12
Fredagar kl 10–12

Viksjö kyrka (t.om. v25)
Måndagar, onsdagar, torsdagar och fredagar kl 9–12.30

Sommar-öppen förskola

Maria kyrka (v26, 28–32)
Mån kl 10–14 och
ons kl 9–12
svenskakyrkan.se/jarfalla/sommaroppen-forskola

STÖD & GEMENSKAP

Stödcentret Språk & Samhälle

Aktiviteter för dig som är ny i Sverige! T.om. 17 juni
Maria kyrka
Ons kl 17–19:
Språkcafé för alla åldrar.
Tor–fre 10–12:
Svenska och samhälle 65+, 12–14: Fortsätt med svenska.
Kontakt: ulrika.ekstrom@svenskakyrkan.se / 08-580 219 04

ONLINE

Webbandakt från våra kyrkor

Fredagar kl 13 t.o.m 24/6
Våra vanliga webbandakter på fredagar tar uppehåll efter mid-sommar och börjar igen när verksamheterna startar. Håll utkik på Facebook-sidan, där några av våra medarbetare kommer att posta korta sommarandakter! svenskakyrkan.se/jarfalla och youtube.com/jarfallaforsamling.

Lunchmusik online

Vissa onsdagar kl 12
Levande musik till lunch.
Delta på plats i kyrkan eller via livestream på Facebook!
8/6: S:t Lukas kyrka
22/6: Maria kyrka - Sommarsånger med Ulrica Carnell och Nonna Shilo-Svensson.

UNGA

Ungdomsbandet repar!

Torsdag 7/6 kl 17.30–20, S:t Lukas kyrka

Saknar du en scen? Ett sammanhang där du får spela och sjunga? Välkommen att vara med i församlingens ungdomsband!

MUSIK

Alla kan sjunga-kören
Torsdagar kl 15.30–16.30
t.om 9/6, Maria kyrka

Sjung för att det är kul! Inga förkunskaper, ingen anmälan.

Konsert med Minikören, L-tweens och Heaven Hill Brothers

Söndag 5/6 kl 16 i S:t Lukas kyrka
Ledning: Britt-Marie Gunnarsson

Sommarkonsert med Viksjö Motettkör

Söndag 12/6 kl 15, Viksjö kyrka
Noriko Akinaga, sopran, Bengt Tribukait, klaver, Eva-Karin Remback, dirigent

Konsert: Från visa och klassiska toner till Duke Ellington

Söndag 19/6 kl 15, Viksjö kyrka
Eva-Karin Remback, sång, Claes Brodda, saxofon och klarinett, och Mathias Kjellgren, orgel och piano.

Lunchmusik

Torsdagar kl 12, t.o.m 9/6
Maria kyrka
Levande piano- eller orgelmusik i kyrksalen.

Stickcafé

Söndag 5/6 och 28/8
kl 13–15.30
Prästgården vid Järfälla kyrka

UNGA

Thank God it's Friday

Fredag 10/6 kl 19–22, S:t Lukas kyrka

Sista tillfället före sommaren!
Häng, biljard, pingis, kiosk, replokal, spel, lekar och en ungdomsgudstjänst i vår fina kyrksal. Från 14 år.

Tangomässa med Arja Saijonmaa
Söndag 29/5 kl 18
Viksjö kyrka

FOTOGRAF: PETER KNUTSON

Ta med dig dansskorna och kom på vår första Tangomässa efter pandemin!
Det högtidliga och festliga tillfället firas med celebert besök: Arja Saijonmaa sjunger, lokala musiker spelar.

FÖRDJUPNING

Fritt inre måleri

Onsdagar kl 12–15.30 t.om 8/6
Maria kyrka
Ta en prestationspaus och lek med färg och form! Vi målar under tystnad. Samling i entrén senast 12.
Material finns. Ingen kostnad, ingen anmälan.

Öppet hus: Sommarlunch

Onsdag 1/6 kl 12–14.30
Maria kyrka
Onsdag 1 juni kl 12–14.30. En träffpunkt för dig som är dagledig. Fika, prata, och träffa vänner! Andakt i kyrksalen, sedan lunch och gemenskap i församlingssalen.

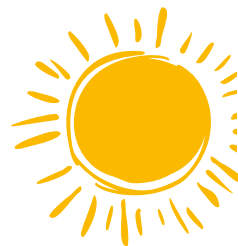
Söndagsskola för vuxna

Söndag 19/6, Viksjö kyrka
Samtal om söndagens Bibeltexter efter gudstjänsten (kl 10)

Öppen meditationsgrupp

Måndag 6 och 20/6 kl 18–19
Viksjö kyrka
Är du nyfiken på meditation? Prova vår öppna grupp!
Ingen anmälan. Frågor till Lena Nellgran (0707-13 00 88) eller maria.bjerle@svenskakyrkan.se.

Sommar i våra kyrkor

Våra kyrkor har öppet i sommar också. Välkommen till lunch- andakter, sommarcafé, psalmsångsstunder och trivselträffar!

Sommarträffen i Viksjö kyrka

Titta in i Viksjö kyrka på andakt, lunchmacka och somrig trivselträff! Tisdagar, torsdagar och fredagar kl 12–14 i veckorna 26–33. Efter en kort andakt kl 12 blir det kaffe, en matig smörgås och program.

Sommarcafé i Maria kyrka

Välkommen till mysigt och hembakat sommarfika! Sommarcaféet har öppet mån, ons, tor, fre kl 10–15 i veckorna 24–34 (stängt i v27).

Under samma tider är kyrkan också öppen för ljusständning och enskild andakt. På måndagar och onsdagar kl 12 hålls en kort andakt i kyrkan.

Öppen kyrka och café i S:t Lukas kyrka

I veckorna 26–34 (utom v27) har S:t Lukas kyrka öppet tisdagar, onsdagar och torsdagar kl 13–15. Om vädret tillåter är det kaffeservering på kyrkbacken, samtidigt som kyrkan är öppen för dig som vill titta in en stund. På onsdagar kl 13 är det dessutom andakt och psalmsång i kyrkan.

Sommarläger för alla åldrar 3–7 juli på natursköna Ågestagården

Inga sommarplaner än? Boka in Järfälla församlings Sommarläger för alla åldrar 3–7 juli! Vi bjuder in till några somriga dagar av egentid och gemenskap för stora och små, familjer och den som är själv, både inom- och utomhus.

Ågestagården ligger i natursköna omgivning med nära till badplats, frisbee-golfbana och vandringsvänlig skog och mark. På dagarna kommer det att finnas möjlighet till pyssel, gym, fotboll, prat, promenader och mycket annat – och på kvällarna kan vi samlas kring lägerbålet medan dagen svalnar.

Om du vill sova hemma kan du få skjuts av Kyrkbussen, som kommer att hämta och lämna vid Maria kyrka varje morgon och kväll.

Planering pågår! Välkommen med anmälan och frågor till Anna Johansson Blomberg, 08-580 218 87.

Musik- och dansläger för barn

S:t Lukas kyrka

Häng med på några somriga sång-, spel- och dansdagar, 15–18 augusti
För barn födda 2010–2014.

Mer info och anmälan på svenskakyrkan.se/jarfalla/musikodanslager

Enstaka undantag från öppettiderna kan förekomma.
Kolla alltid i kalendern på svenskakyrkan.se/jarfalla eller i appen Kyrkguiden för senaste info!

Nyheter!

Fri frisör

En dag i månaden kl 10–14 kommer en frisör från Salong Brunetten: Blondinen, Bandhagen, till oss och hjälper äldre och behövande med klippning och föning. Tyvärr har vi inte möjlighet att erbjuda hårtvätt, därför är det viktigt att du tvättat håret samma dag. Välkommen att bli fin i håret igen!
Tid boka du hos
Anna Johansson Blomberg
Präst/ Arbetsledare i Maria kyrka
08-580 218 87.
Frisörens besöksdagar hittar på svenskakyrkan.se/jarfalla/fri-frisor

Behöver du prata med någon som kan juridik?

Torsdagar jämna veckor, Maria kyrka
Torsdagar i jämna veckor kl 9–11 är Nathalie S. Lundqvist, biträdande jurist på Juristhuset, på plats i Maria kyrka. Nathalie är specialicerad på familjerätt, fordran, brottmål, migrationsrätt, socialrätt och försäkringsärenden.
Boka din tid direkt hos
Biträdande jurist Nathalie S. Lundqvist,
073-778 63 46
nathalie@juristhuset.se

Gubbröra som förrätt eller lunch

En favorit på sommarlunchen eller som förrätt innan grillen tänds är en klassisk gubbröra som kan göras på lite olika sätt – efter tycke och smak. Här är mitt favoritrecept.

För 4 portioner

4 matjessillfiléer
1 gul lök
3 hårdkokta ägg
2 msk kapris
1 dl hackad dill
1 dl hackad gräslök
1 dl majonäs
1 dl crème fraiche
Salt och peppar

Gör så här

1. Skala och hacka löken, fräs den i smör och låt kallna.
2. Häll av och hacka sillfiléerna. Skala och hacka äggen. Rör ihop alla ingredienser.
3. Servera gubbröran på hårt bröd eller grovt rågbröd.

ULRICA CARNELL
Husmor i Maria kyrka

Start i höst

Väg till tro – nystart i höst!

LÄNGTAR DU EFTER ATT SAMTALA om tro och andlighet? Är du nyfiken på kristen tro? I höst startar en ny omgång av katekumenatet i Maria kyrka.

I den tidiga kristna kyrkan var ett katekumenat det samma som dop- eller konfirmationsundervisning för vuxna, och då liksom nu är det ett sätt att lära känna både sig själv och den kristna tron.

Samtalsgruppen Väg till tro är en form av katekumenat, för vuxna som är nyfikna på eller söker en tro. Under året delar vi våra livsberättelser, gudstankar och trosfrågor.

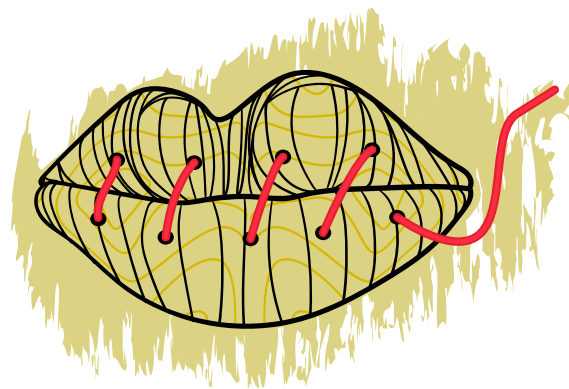
Gruppen träffas varannan vecka, och avslutas med påsknattsmässan, då den som vill kan låta sig döpas, konfirmeras eller bekräfta sitt dop.

Datum kommer! Håll utkik på svenskakyrkan.se/jarfalla.

Vet du redan nu att du vill vara med?

Anmäl ditt intresse till Maria Bjerle!

Maria.bjerle@svenskakyrkan.se / 08-580 219 05

Samtalsgrupp: Våga vara med!

Drar du dig för att ta plats, och blir du ibland tystare än du skulle vilja?

Vi är många som trivs bäst utanför rampljuset, och det är helt OK. Alla måste inte älska att mingla och stå i centrum! Men ibland blir vi så försiktiga att livet krymper lite, och vi kanske missar många möjligheter.

Då kan det hjälpa att prata med andra i samma situation, och kanske också få tips av personer som har kommit på bra sätt att lugna sina egna rädslor.

Vill du våga vara med?

Välkommen med din intresseanmälan till

Anna Johansson Blomberg!

anna.johansson.blomberg@svenskakyrkan.se
08-580 218 87